

۱ آگستوس ۱۳۲۷

جزو: ۹

تاریخ عثمانی انجمنی

مجموعه سی

ایکی آیده برنشر اولنور

مندرجات

طوبقیو سرای هایونی ..... عبدالرحمن شرف
علمدار مصطفی پاشا حقنده برقاچ بسوز .....
یورکوج پاشا واولادینه عائد برقاچ کتابة ..... خليل ادهم
فوائد غزرا . اون برنجی عصرده بزده حیات چندایانه . . . . . نجیب عاصم
ضربخانه نك احوال داخلیه سی . . . . . موسی کاظم
« صیغین دونما » حربی اوزرینه بعض وثیقه لر . . . . . صفوت
روم سلجوقی دولتلك انقراضیه تشکل ایدن طوائف ملوك . احمد توحید
احتساب آغالتی . . . . . محمد غالب
تفرقه : تاریخ سلطان محمد ثانی . مؤلفی قرینو وولوس . مترجمی قارولیدی .

فیثانی ۵ غروش

مرجمی — باب عالی تاریخ عثمانی انجمنی

استانبول

مطبعه انجمنی عثمانی

طبعیت مشائی شرق

۱۳۲۹

ضربخانه نك احوال داخلیه سی

ضربخانه : مدیریت ، محاسبه ، کتابت ، انجمن ، چشتی ، چرخخانه ، سکه خانه ، آغیرتما ، سکه کن ، تکثیرخانه ، موزه ، قزان ، تعمیرخانه ، کفچه و دو کو مخانه دواژندن عبارتدر .

انجمن : مدیر ، ایکی مفتش ، محاسبه و چشتی و چرخخانه مأمور لر یله باش سکه کندن ترکیب ایدر .

ضربخانه یه عائد بر معامله انجمن ایله باشلار و کفچه و چشتی و دو کو مخانه و چرخخانه و آغیرتما و سکه خانه دن کچدکدن سوکرا مالیه قاصه نه منتهی اولور .

سکه کن و تکثیرخانه معاملاتی مستقل برر شعبه حالده درلر ؛ قزان و تعمیرات دواژری تذکاره شایان دکلردر ؛ دواژر سائر وظائفی لفتجه طرزنده شو صورتله ایضاح و تفسیر قلنه جقدر .

کفچه :

ترازی و وزنه و امانت اوطه سی دیمکدر . بوداژره درت قسمه منقسمدر : بری میزان ، دیکری قاصه ، اوچنجیسی آلتون و کوموش مخزنی و دردنچیسی دفتر قلمیدر . مخزنده آلتون کو لچه لر یله آلتون خرده لری و قلب و سیلک کوش مکوکات بولنور . بوداژره دن ویریلن مقبوض سند رسی حکمنده اولوب اداره انجمن تک مسئولیت مطلقه سی حائردر .

چشتی :

چشتی دواژره سی کیمیاخانه و عیار تعیین ایدیجی شعبه دیمکدر . ضربخانه یه کتیریلن کو لچه لر ایله خرده ورژی ، دیون عمومیه ، بانقهلر ایله دواژر رسمیه دن کونده ریلن سیلک و قلب آخهلر ایکی دفعه چشنیخانه دن کچر :

بری حین تسلیمده وایکنجیسی ضرب عملیه سنک ختامنده در . چشنی
 دائره سی ضربخانه نك ناموس و حیاتیدر . چشنی مأمورینك راپوری
 آلمانجه هیچ بر معامله یوروتدیرله مز . چشنیخانه آلتون ایچون طقوز
 یوز اون الی بوچونگی وکوش ایچون سکز یوز سکان عیارنی قبول
 ایتشددر . چشنی مأمورلری غایت ماهر بررکیما کراولوب کیما کتا بلرنده
 او قودیفمز قورون ، قوبل ، مودهل ، بوطون ، دوولک ، طاولانق
 صارمق ، ماطر اس ، آسیدفینق ، اذابه ، بانیو ، فروزه ، فرون ووزن
 عملیاتی غایت آجیق و سهیل الفهم برطرزده مشاهده اولنمقده در .

دو کو مخانه :

بودائرة ایکی بولمه و آلتی اوجاغه آیرلشددر ؛ اوج اوجانی آلتون ،
 دیگر اوجی کوموش ایتمه سنه مخصوصدر ؛ کوموشک کولچه سی اولمایوب
 قلب وسیلک مسکوکاتک اذابه سیله اکتفا اولنیور ، بونک سبی دخی
 شودر : برزمانلر کوموش سکه کثرت اوزده ضرب ایدلش اولدیفندن ،
 ۱۲۹۹ تاریخی قرارنامه ایله کوموش کولچه مایمه واذابه سی و مسکوکات
 ضربی منع ایدلشددر ؛ کوش اوافلق ضربی اقتضا ایتدجه سیلک مجیدیه لر
 اذابه اولونه رق ضرب ایدلکده در . آلتون بیک بش یوز و بیک سکز
 یوز و کوموش بیک درجه حرارتده ذوبان ایدر . سکز ساعتده اون
 ایکی اوجاق یاقق قابل ایکن درت اوجاقله اکتفا اولنیور ، زیرا اوجاقیلر
 شدت حرارتدن بی تاب قالیور . آلتون ایچون یکرمی بش بیک و کوموش
 ایچون سکان بیک درهم کولچه ویا خرده تراکم ایتمه دجه اوجاق
 یاقدیرلاز ، زیرا مصرفی قوروماز و دو کو مخانه ایله چرخخانه نك عملیاتی
 تقابل ایله یه مز ، ایدیلن کوموش و آلتون کولچه لر (سیکه) حاله
 قونیر و بوضو تله چرخخانه یه کونده ریلور ؛ برسیکه اوتوز سانتیمتر و
 طولده و بش سانتیمتر و عرضده و منحنی در . هر اوجاق معدن وقوق

کوموړی ايله يانار اوجاڼک حال فعالېته کلي اېچون اون غروشلق کموزه احتياچ واوردر. دوکو مخانه معاملات ضربه نك برنجی درجه سنی تشکیل ايلديکي اېچون دوکو مخانه دروننده دائما برمفتش بولنديريلور .

چرخخانه :

دوکو مخانه دن کلن سيکه لر حاده دن کچيريلور وېر بوچوق مترو طولنده وېش ساتيمترو عرضه اولق اوزره لوحه حاله قونيلارق بولنره تل نامی وريلور ؛ تلرک انجه لکي حاده ماکنه سڼک يانده بولسان مطره ايله تعين اولنور . چرخخانه ده اوج حاده بولنديني اېچون ساعت باشنده قرق الی تل اعمال اولنور ايسده بولنرک هر بری میزاندن کچيرلديکي اېچون زمبالره کچ توزیع ايديلور ؛ زمبالره وريلن تلر قبول اولنان سکه نك بويوکلکنه کوره کيله رڼک سېته دوکيلن يوواریلاقرمه (پول) ودليک دليک قالان تلره (خرده) تسيه قلنور . خرده لر وزن ايله دوکو مخانه په اعاده ايديليور ايسده پولر چرخخانه نك برکوشه سنده صره واری ديز چوکوب پول تارتان ميزانچيلره بالتليم بولنر آج وطوق ونام اولان پولری آری آری کاهلره وضع ايدرلر ؛ (آج) وزنی اکسيک و (طوق) وزنی زیاده و (تام) وزن نظامی يي حائر اولان پول ديمکدر . آج ايله طوقلر تلر ايله برابر دوکو مخانه په وتاملر کنارجيه وريلور ، کنارجی بوللرک کنارجی ماکنه ايله تعين ايلدکن صوکر چرخخانه عملیاتی ختام بولش اوليور . چرخخانه ضرېخانه نك اک کنیش دائره سی اولوب ميزانچيلر ايله برابر ادخالات واخلراجات دفتری طوتيليور خرده ايله طوق و آجلر بودآرهبه مخصوص اولان قاصه په قونيليور ؛ زحمتک اک بويوکی تل ميزانچينه عاندر ؛ بومأمور ساعت لجه ترازونک کفه لرینه باقايه مجبور اولدینی کي شوايکي جدولی ده حفظه مأموردر :

نوعی			مکوکات تداویہ			زیت آلتونی		
بارہ غروش	قبا	انجہ	سلندر	انجہ	قبا	سلندر	انجہ	قبا
۵۰۰	۱۰۰	۸۵	۲, ۸	۸۵	۵۵	۳۹	۱,۲۵	۳۹
۲۵۰	۸۳	۶۸	۱,۰۸۱	۶۸	۳۸	۳۶	۰,۶۸۰	۳۶
۱۰۰	۵۵	۴۲	۱,۰۸	۴۲	۳۰	۱۶	۰,۴۴	۱۶
۵۰	۴۵	۳۴	۰,۸۶	۳۴	۳۰	۱۲	۰,۳۶	۱۲
۲۵	۳۵	۲۳	۰,۶۱	۲۳	۳۰	۹	۰,۲۷	۹
۱۲ $\frac{1}{3}$					۳۰	۸	۲۲	۸

کوموش

نوعی			مجیدہ واقامی		
بارہ غروش	قبا	انجہ	سلندر	انجہ	برمیلیمتر و نک یوزدہ برحاییلہ
۲۰	۱۳۰	۸۷			۲,۵۲
۱۰	۱۲۵	۸۱			۲,۰۹
۵	۱۰۵	۵۳			۱,۳۷
۲	۷۵	۳۷			۰,۹۲
۱	۶۰	۲۷			۰,۷۰
۲۰	۴۰	۱۸			۰,۴۷
۱۰	۷۵	۳۶			۰,۹۵۵
۵	۶۰	۲۶			۰,۶۹۰

آغیر تما :

چرخخانہ دن چیقان پوللر آغیر تما دائرہ سنہ کوندہ ریلور ؛ بورادہ پوللر
اوزرینہ بش عملیہ یورودیلور : طاو لاق ، زاجلا تمق ، صودن کچرمک ،
طالاشہ قویمق و طاوایہ آتمق .

طاو لاق : پوللری قیزغین فرونہ قویوب اون بش دقیقه

براققدر ، بوندن مقصد آلتون وکوموشك سرتلکئی کیدرمکدر زاج
کوش ایله آلتونی آغیرتر فقط کوش یالکز زاج ایله آغیرمایوب زاجدن
صوکر شراب تور توسی دولابنده جالقلانیر . زاج هرابکی نوع سکه
اوزرنده بر قوقو براقدینی ایچون بر قاق دفعه صیجاق صوده جالقانیق
ایجاب ایدر . طالاش معادنك صوینی جذب وطاوارطوبتی کلیامص ایدر .
سکه خانه :

اصل ضربخانه ده‌نیلن بوسکه‌خانه‌در ، بوکا ضرب دائره‌سی دخی
ده‌نیر . بورابه تمیز اولارق کلن آلتون وکوش پوللر فشك فشك
اولارق اسطوانلره ویریلور و طغرالی یازیلی اولدقلری حالده تکر تکر
سپترلره طویلاتدیریلوب بعدالعدد سکه خانه قاصه‌سك طوربالرینه
دولدریلور وصیقی برحاب طوتیلور ؛ خزینه بوقاصه‌دن پاره آلیر .
قاصه درت پارمق قالینلغنده بر دمبر قپو ایله قپاییور ؛ پوللر ضرب
ماکنه‌لرندن کچیرله‌دکجه سکه قیمتی حائر دکدرلر .

۱۲۵۷ [۱۸۴۱] نه‌نه قدر بزم مکوکات چکیچ ایله ضرب اولنیورایدی
۱۲۵۸ [۱۸۴۲] ده (بالانیه) یعنی رقاص اصولی و ۱۲۷۰ [۱۸۵۳] ده
سکه‌خانه ماکنه‌سی (پرمس نمونه‌تر) و ۱۳۲۶ ده اصول جدیده اوزره
اوج ماکنه‌دها علاوه قلمشدر .

سکه‌کن :

سکه‌کن دائره‌سی ایکی‌یه منقسمدر : بری نقش وحك و دیگر
فطوغرافخانه‌در . سکه‌کن مسکوکات ایله مدالیه‌لرک شکل وزینتی ترتیب
وتنظیم ایدن مأموردر . بوذات قریحه‌سندن بر بویوجك کاغد اوزرینه
بر رسم ترسیم ایله بونك کوچك بر مقیاسده اولارق فطوغرافی چیقاریر
وذات شاهانه‌یه تقدیم اولمق اوزره ضربخانه مدیرینه تودیع ایلر .
بعضاً برسه ایچون اوج درت نمونه یاییلیور ؛ انتخاب اولنان نمونه اعاده
اولدقده سکه‌کن باشی ویاخود رفقاسندن بری طرفدن سکه تعیر اولنان

و برہار مق اوز و تلفندہ واسطوانی برشکلدہ اولان برچلیک پارچہ سی اوزرینہ حک ایدیلوب تکثیر دائرہ نہ تسلیم اولنور ، سکدکن افندیلر ہم خطاط ، ہم رسام و ہم فطوغراخی اولدقلری ایچون من القدیم مرعی الخاطر ذوات سرمندہ درلر . سکدنلرک حک ، زمین ، بالق صیرتی وایلیک نامیلہ درت نوع قلمی اولوب بودمیز واینجہ قلملر ایلہ مکوکات سطحلرندہ دفہ ، باشاق ، ترتر ، قوردون ، ییلدیز ، یازی ، تاریخ طغرا اشارتلرینی حک و ترسیم ایلورلر .

تکثیر خانہ

تکثیر خانہ یہ اعمالخانہ دخی دہ نیلیور ، بوداثرہ سکدنلرک برشعبہ سیدر ؛ رسم و نقش اولسان سک و یامدالیہ نک چلیک اسطوانہ اوزرندہ کی نمونہ سی اعمالخانہ یہ کیدر واورادہ مذکور اسطوانہ یہ کورہ برقاچ اسطوانہ یابدیریلوب ضرب دائرہ نہ تودیع قلتور . یکی اسطوانہ لرک اعمالی ، دسترہ . طورنا ، جندرہ ، اوجاق ، ایکنجی طورنا ، صو ، جلا عملیہ لرینہ تابعدرلر ؛ بو عملیاتک ہر بریسی براعتی تامہ محتاج اولوب هدف و مقصد دیشی وارکک اولارق غایت ثابت و لایتغیر نمونہ لرچیقار . مقدر ؛ دیشی ، چوقورلی وارکک ، قبارتما خطوط و نقوشہ اطلاق اولنور . تکثیر خانہ دہ مکوکات قدیمہ نک چلیک و آلیدن یووالری یعنی نمونہ لری بردولابدہ محفوظدرلر .

موزہ (ضربخانہ) :

ضربخانہ موزہ سی بزدہ و آوروپادہ باصیلان مکوکات ایلہ مدالیہ و قائمہ قالبرینی و قلیزنلردن آلتان آلات و ادواتی و مکوکاتہ دائر ترچک و انکلیزجہ و فرانسیزجہ اولارق برقاچ اٹاری حاویدر ، دائرہ اولدقجہ مزین و جامکانلر بویوک اولوب دیوارلر بعض فرامین ایلہ تزین ایدلشدہ . اک مهم مکوکات قوللقیونلری :

- (۱) ادهم پاشا زاده مرحوم غالب بكك ورثه‌سندن بكك ايكي يوزليرايه
النان مكوكات عثمانيه قوللقسيوني ؛
- (۲) ينه مرحوم مشاراليهك اوغلي مبارك بككن ايكي يوزاوتوزليرايه
النان مكوكات سلجوقيه قوللقسيوني ؛
- (۳) ضربخانه مودجليسي رسام مسرور عزت بككن سكاڻ ليرايه
آلان مكوكات تركيانه قوللقسيوني ؛
- (۴) ۱۳۰۰ سنه‌سندن برو هر سنه تخصييص قلنان آلتش ليرا ايله شيمدي يه
قدر تدارك اولنه بيلن مكوكات اسلاميه و مداليه لرو مكوكات اجنييه حاضره .
ضربخانه‌نك موك مديبرلري :

اسامي	تاريخ تميمين
قازاز ارتين	۱۲۴۸-۱۲۵۶
دوز اوغلي هوجه آغوب چلبی	۱۲۵۶-۱۲۶۸
دوز اوغلي برادري هوجه مهران بك	۱۲۹۶
توفيق بك	۱۳۰۰
حافظ سعيد افندي	۲۰ كانون ثاني ۱۳۰۰
سليمان سودي افندي	۱۹ تشرين ثاني ۱۳۰۱
حاجي راشد افندي	۱۷ مارت ۱۳۰۴
كامل افندي	۱۲ تشرين اول ۱۳۰۴
حق بك	۲ آغستوس ۱۳۲۰
فريد بك	۱ شباط ۱۳۲۵

قوزان متصرف اسبقی

موسی کاظم

